

Omkring 1860-talet hade man dåligt ordnat med fähus och stall, lågt i taket, så att på många mindre gårdar kunde ej en ordinär man gå rak i ladugården. Vad ljuset beträffade så var både stall och ladugård mycket sparsamt försedda med fönster. Dessa voro små gluggar 20 á 30 centimeter i kvadrat med en smutsig glasruta i. 2 á 3 sådana fingo tjänstgöra att släppa in ljus i en ladugård där 10 á 12 kreatur voro inrymda, så att under den mörka årstiden fick djuren nästan vistas i mörker då de voro inomhus.

Utfordringen bestod huvudsakligen av halm eller hö, och någon gång havre. Till korna skulle havren vara krossad (mald), men hästarna fick den hel. Renmossa användes någon gång som nödfoder i brist på halm och hö. Löv användes till foder åt får. Till strö använde man dålig halm, sådan som blivit skadad vid stackning och dylikt. Gödseln togs ut varje morgon och afton och lades i en hög utanför ladugården.

Angående de vidskepliga åtgärder som förekom omkring år 1870 var, att då man första gången på våren släppte ut djuren på bete, skulle det läggas stål vid tröskeln. Vanligen användes en gammal kniv som djuren fick gå över då de släpptes ut ur ladugården. Dessutom har i hela min tid förekommit (och förekommer ännu) att ett eller två par skator bygger sina bon i närheten av varje gård, ja till och med i fruktträden i trädgården. Dessa bon skulle man inte få rubba, för då skulle man få otur i ladugården. Då jag var barn hörde jag en vits som en skata själv skulle ha sagt, och den lyder:

Den som rubbar mitt bo
skall mista både oxen och ko

Olika sjukdomar förekom nog bland djuren och veterinär kunde sällan rådfrågas av landsbygdens befolkning, enär dessa voro bosatta på långt avstånd (telefon fanns ej), så att det var besvärligt att komma i förbindelse med dem, varför det oftast blev att rådfråga någon klok gumma (sådana fanns det gott om). Dessa voro ej sena att göra besök i ladugården och läsa över djuren, men vad de läste fick man ej veta för de läste tyst, och så fick man medicin, som de själva tillredde av särskilda örter, att ge de sjuka djuren. Någon gång kunde det hända att djuren blev friska och därigenom fick gumman gott rykte om sig.

Det förekom ofta att kalvarna dog strax de blivit födda eller några dagar därefter. Detta kallade man otur och för att komma ifrån denna, skulle man kasta bort den döda kalven på någon annans mark, för att därigenom avleda oturen till den andra.

Om någon häst blev sjuk eller död, skulle man kasta bort grimman som hästen varit bunden med på någon annans mark, för att därigenom avleda oturen från sitt eget stall.

Kastrering skulle företags på hingstar då de var ett år gamla, och på tjurkalvar då de var 8 á 10 månader, och detta utfördes av särskilt därtill kunniga personer.

Några vallhjon förekom ej, utan man hade sina beteshagar instängda, och där fick djuren gå och beta, utan annan tillsyn än morgon och afton då korna skulle mjölkas. Någon bestämmelse om vilken som skulle hålla tjur förekom ej, utan det var vanligt att de som hade större gårdar hade tjur för egen räkning. De som ingen tjur hade fick gå dit och få sina kor betäckta mot en viss avgift, vanligen 24 shilling (=50 öre) per gång.

Kon kalvar i regel en gång om året. Kon bär sitt foster i 9 månader, och omkring 8 á 10 veckor efter kalvningen inträffar brunsttiden. Kon mjölkar mest under första tiden sedan hon kalvat, men minskar med mjölkningen så småningom, för att alldeles sluta mjölka omkring 3 á 5 veckor före nästa kalvning. Detta är dock mycket olika, en del kor kan mjölka något litet ända tills de kalvar, och en del kan stå i sin 6 á 8 veckor. Någon vanlig kalvningstid förekommer ej, utan korna kan bli färdiga att kalva vilken tid som helst under året.

Någon gång kunde ju förekomma att man köpte djur av sina grannar när som helst, dock förekom största handeln med kreatur på marknaderna, vilka förekom varje höst och vår.

Stenås den 6/6 1932

A V Carlsson